

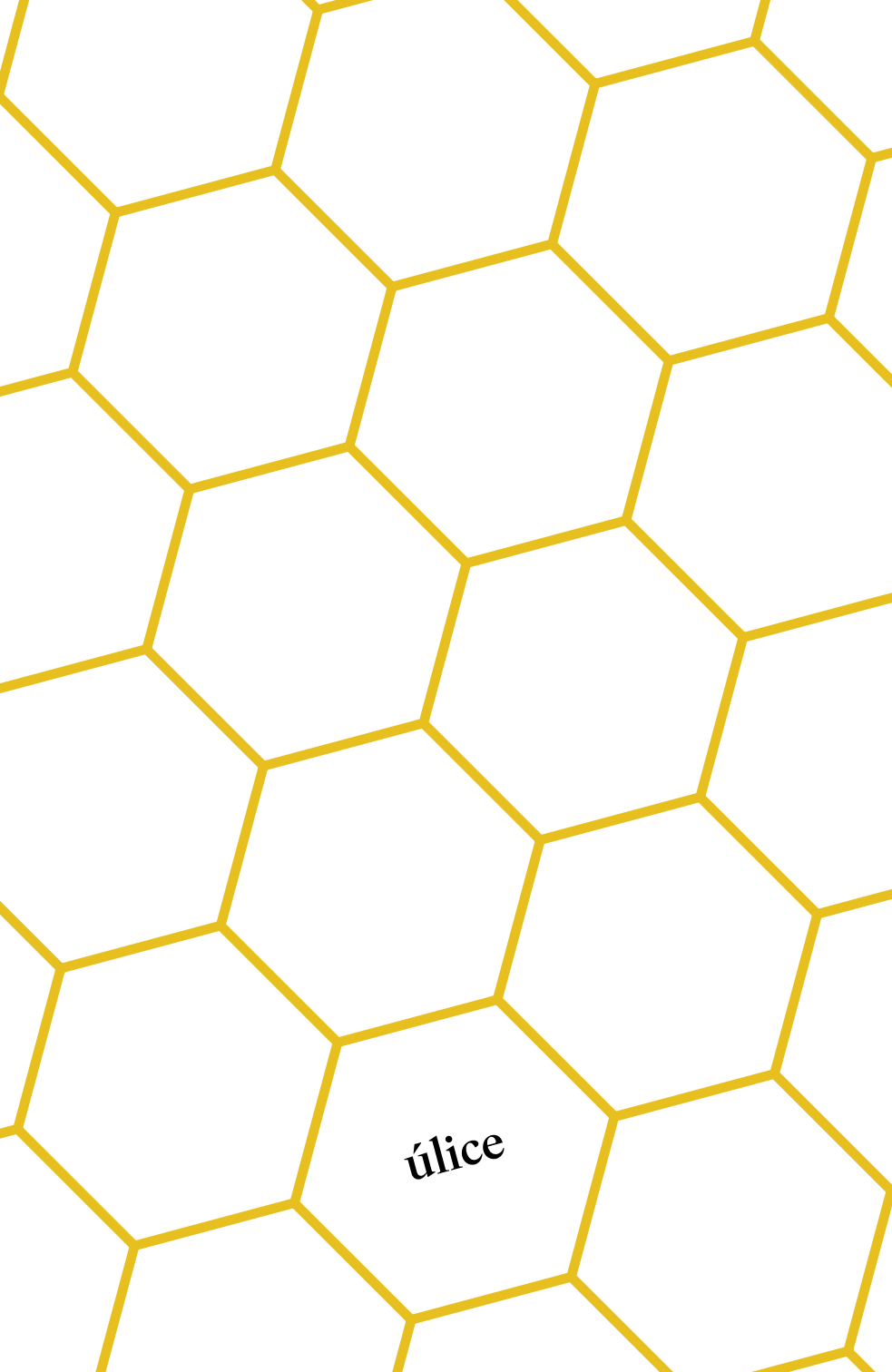
host

**ú
li
c
e**

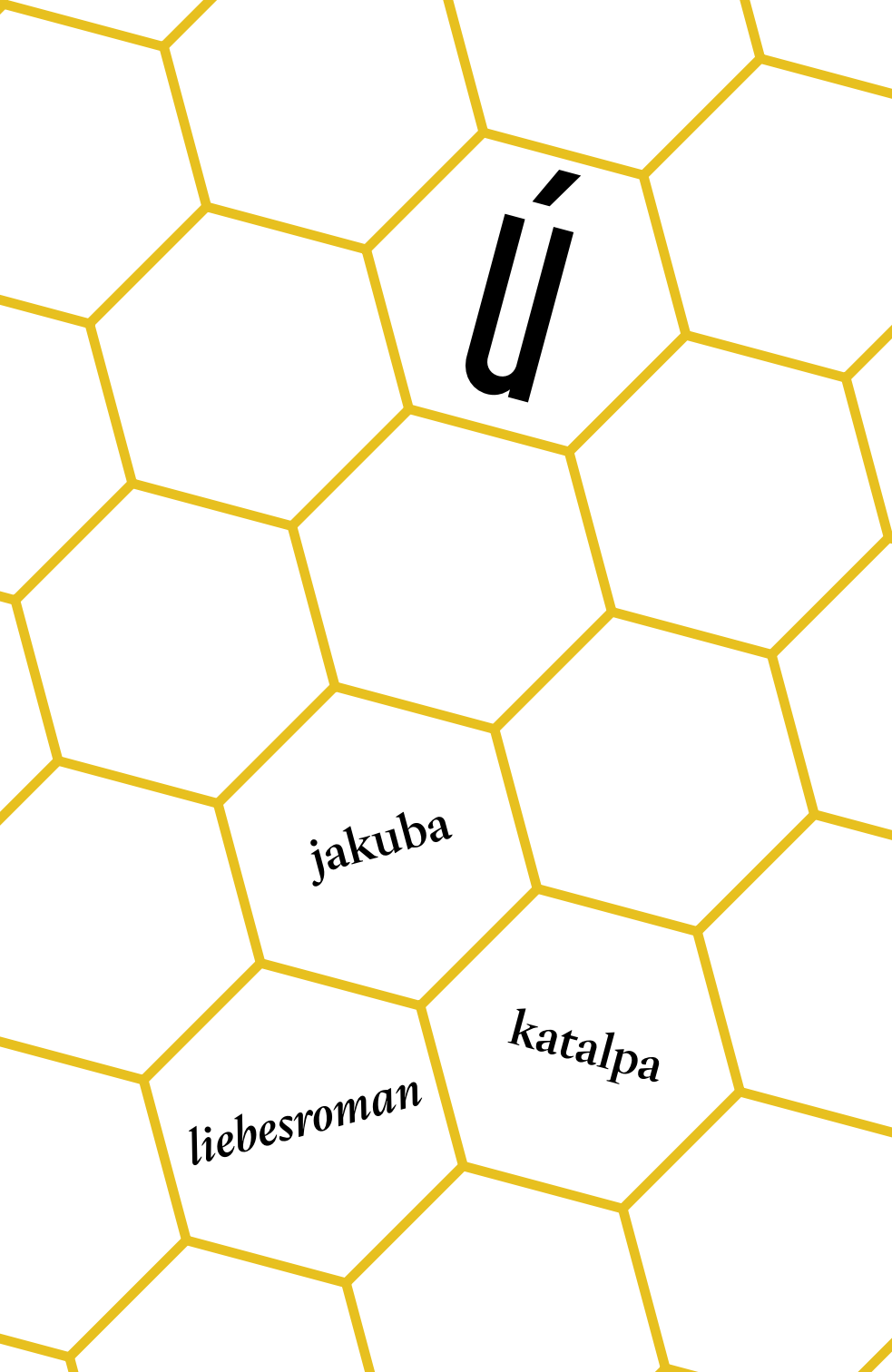
jakuba

katalpa

liebesroman

úlice

ú

jakuba

katalpa

liebesroman

brno

li

2025

C

e

© Jakuba Katalpa, 2025

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2025

(ELEKTRONICKÉ VYDÁNÍ)

ISBN 978-80-275-2636-9 (PDF)

ISBN 978-80-275-2637-6 (EPUB)

ISBN 978-80-275-2638-3 (MOBIPOCKET)

Prolog

Úlice jsou trhlina v hladkém tkanivu látky.

Zapomenutá rána, bolest obalená sladoučkým medem, město poblíž německých hranic, útulné hnízdečko v sousedství řeky, která se čas od času vylévá z břehů.

Řeka tu byla první.

Řeka a skála, kterou hloubí, století za stoletím, tisíce let, nejdřív dravá a zběsilá, zařezává se do žulového podloží, krájí ho, dělí na malé části a prokousává se vyvřelinami. Vytrvale před sebou tlačí štěrk, schránky dávno zemřelých živočichů, kosti a zuby vyhynulých ještěrů.

Sténá v peřejích, bezejmenná, obtéká kameny, valí se kořtem, které připravila sama pro sebe, rozlévá se v mělkých brodech a zkldňuje se pouze za svitu hvězd.

Později řeka dostane jméno, Darná. Její břehy obsadí lidé, vznikne osada.

Chýše z drnů a větví obalených kůžemi postupně vystřídají zděné domy; Darná podzemními prameny zásobuje studny na jejich dvorech. V parném létě vysychá a v zimě se její hladina pokrývá ledem, na okrajích příliš tenkým.

V průběhu let řeka spolyká několik neopatrných dětí a na oplátku vydá ryby, jimiž zoufalí rodiče zaženou hlad; v duhových sprškách rozmarně kropí okolí a nechá se překlenout dvěma kamennými mosty.

Jen v krátkých záblescích, při jarním tání, si Darná připomíná dřívější nespoutanost, plní se rozpuštěným sněhem a vystřikuje do výšky, aby se, těsně před Velikonocemi, opět stala nehybnou a odpočívající, s hladinou lesklou jako zrcadlo.

Osada se postupně změnila v obec a ta se rozrostla v město; obyvatel přibývá.

Většina z nich chová včely, stejně jako jejich předkové. Včely dokonce kdysi daly obci jméno, Úlice.

S medem se obchoduje a vaří, používá se jako lék a také jako platidlo.

Med dezinfikuje, zmírňuje bolesti a povzbuzuje krevní oběh. Rychle se vstřebává; dokáže uspat a omámit.

Chov včel je dvousečná zbraň, zkrocená divokost.

Něha vykoupená bolestí, žihadlo v dlani, oteklá tvář; včelař, který se v oblaku kouře sklání pro zlatý poklad. S tlustými rukavicemi a ochrannou sítkou přes obličej připomíná lapku nebo šermíře, násilím si přivlastňuje to, o čem si myslí, že mu právem patří.

. . .

Existence městečka je od počátku založena na protikladech: pospíchající voda v Darné bezostyšně vymílá tvrdé kamenné podloží a divoké včelí roje jsou lstivě lákány prvními chovateli do slaměných úlů, kde krotnou.

Úlice jsou na rozkročenost mezi dvěma póly zvyklé. Nejdůležitější a zároveň nejpřirozenější dichotomií je ta česko-německá. Bavorsko je na dosah ruky a ve městě se odjakživa mísí český i německý proud.

V roce 1920 mají Úlice necelých šest tisíc obyvatel, dva kostely, židovskou modlitebnu a plovárnu. Připomínají zrnko pylu zatavené v jantarově zbarvené kapce, tiše dýchají pod lepkavým příkrovem. Vyrosla v nich továrna na kosmetiku s obsahem propolisu a malý lihovar produkující medové likéry.

Městská knihovna obsahuje osmatřicet knih pojednávajících o medu a jeho vlastnostech a v kostele Nanebevzetí Panny Marie visí obraz, na kterém se Bohorodička s radostným výrazem nechává na silných medových vláknech táhnout do oblak.

Jako by Bůh točil rumpálem, sladkost vzlíná a současně kape dolů, na hlavy ohromených učedníků.

Med konzervuje a uchovává; zdá se, že město, které z něho žije, v sobě nemůže ukrývat žádnou hrozbu.

. . .

Ve třicátých letech Úlice prospívají jako dobře krmené zvíře, nepotřebné vyvrhují a zbytek trávi, rozpočet stanovený městskou radou je rozumný, příjmy odpovídají výdajům, demografická linka nekolísá nežádoucím směrem.

Největší událostí osmatřicátého roku se pro Úlice stane demonstrace skupinky Henleinových příznivců, které popudí, že po podpisu mnichovské dohody zůstanou Úlice součástí protektorátu, zatímco jejich nejbližší okolí je přičleněno k Německu.

Tohle podivné kartografické vyklenutí působí podle Henleinových stoupenců urážlivě, jako by ti, kdo porcovali republiku, Úlice úmyslně přehlédli.

To, že Úlice chybějí na mapě, se nestalo poprvé; podle archivních záznamů nebylo město zakresleno ani na Vogtově mapě Čech z osmnáctého století a chybělo rovněž na několika podrobných mapách vydaných o sto let později.

Místním ta vyloučenost nikdy nebyla úplně příjemná a často pro ni hledali vysvětlení; Můžou za to včely, spekovali, kdykoliv si všimli, že dějiny pádí kolem nich a do městečka vstupují jen zlehka, spíš v podobě ozvěny.

A tak to i na začátku války vypadá, že úličtí obyvatelé jsou od počátku věků předurčeni jedině k tomu, aby stáčeli med, vyjímali z úlů voskové mezistěny a ponoření ve sladké letargii odstraňovali plíseň z voští.

. . .

Na úlickém nádraží se paprskovitě sbíhá několik tratí, takže při pohledu shora železniční uzel připomíná ocelovou růžici.

Trať vedoucí do Německa je dvoukolejná, vlaky z protisměru se tak mohou pohodlně míjet, aniž by čekaly na výhybně.

Této výhody si na začátku čtyřicátých let všimnou němečtí úředníci, mapující protektorátní železnici, a rozhodnou se jí využít.

Zvědavě si projedou celou trasu, z Mnichova přes Lands-hut, Regensburg a Furth im Wald až po Úlice, Plzeň a Prahu. Uvažují jasně a pragmaticky; s potěšením konstatují, že Úlice leží na strategickém místě a z hlediska dopravní obslužnosti rozhodně mají co nabídnout.

Koleje jsou ve výborném stavu a lze je spolehlivě využít pro transport všeho potřebného. Nádraží je dostatečně velké a dobře udržované, přímo stvořené k tomu, aby odbavovalo, kontrolovalo a dozíralo na průjezd souprav jakéhokoliv typu.

Abfertigen, kontrollieren und überwachen, zapíše si vedoucí úřednické komise do notesu, když s ostatními vpozdvečer v Úlicích vystupuje z vlaku.

V sousedství nádraží stojí sklady a likérka zpracovávající včelí produkty. Tahle kuriozita německé úředníky, zvyklé na pivo, překvapí. V přilehlém obchůdku si pořídí pár láhví medovice a v nočním vlaku do Mnichova ji načnou. Nedůvěřivě k likéru přičichnou; možná není špatný. Ochutnají a zjistí, že i sladkost se dokáže pořádně zakousnout do patra, pár z nich si přitom vzpomene na svou první lásku.

. . .

Okamžitě po zahájení války se Německo změní v obrovskou železniční stanici; transportuje, převáží a nakládá.

Vagony se plní surovinami, zbraněmi a lidmi; věci jsou v pohybu a ten se bezohledně přelévá do dalších zemí.

Počet vlaků projíždějících Úlicemi roste geometrickou řadou. Směřují především do Polska. Zároveň se z Říše přistěhuje řada německých úředníků, někteří se svými rodinami

a jiní sami; procházejí městem, jako by jim patřilo, a mnozí z nich sentimentálně vzpomínají na úly, které museli nechat v rodné zemi.

Brzy poté je v Úlicích založena muniční továrna. Kvůli zdroji levné pracovní síly je vedle ní, na rozvalinách bývalého statku a ovocného sadu, vybudován ženský koncentrační tábor, pobočka mnohem většího německého lágru.

. . .

Město nakonec s mírnými obtížemi spolkne všechno, co mu bylo naservírováno.

Polkne a rozžvýká koncentrační tábor i muničku, neochotně se smíří s vpádem vnějšího světa.

Když si okupační správa v jednačtyřicátém roce suverénně přivlastní nevelký zámček na okraji Úlic a udělá z něj letní středisko pro organizaci Hitlerjugend, nikdo se nad tím nepozastaví.

Jsou horší věci, poznamená při své pravidelné návštěvě u starosty farář.

Má na mysli alkohol a homosexualitu; pokud člověk neprochází přímo ulicí Lagerstraße, koncentrák díkybohu nemusí ani zahlédnout.

. . .

Po všechny válečné roky mají včely v Úlicích nadměrné snůšky a divočí.

Velitel úlického tábora se jmenuje Frank Müller a stejně jako většina obyvatel města vášnivě rád včelaří.

Pravidelně navštěvuje úly, které má na zahradě, a dojatě své svěřenkyně pozoruje. Když rok po založení tábora stáčí první med, při jeho ochutnávání ucítí na patře jemné zaškrábání, nesoulad.

Zarazí ho to.

Jako by včely náruživě a do mrtě vysávaly nějakou palčivou rostlinu — rozmarýn, jalovec nebo vavřínový květ.

Nemůže kvůli tomu spát a je mu jasné, že nebude mít klid, dokud tomu nepřijde na kloub. Každé odpoledne proto v obnošených pumpkách a se špacírkou v ruce vyráží na průzkum, odhodlaně křížuje po lesních cestičkách, prochází pole a louky a zkoumá všechno, co v okolí kvete.

Neuvědomí si, že vysvětlení má přímo pod nosem. Část jeho včelstev totiž létá nad lágrem a žíznivé včelí dělnice při návratu domů sedají na vězněné ženy a pijí jejich pot; ten pak při vytáčení medu způsobuje jeho neobvyklou štiplavost.

Vězeňkyně se po včelách neohánějí, jako to dělaly zpočátku; za ta žihadla jim to nestojí. Žíznivé jsou koneckonců všechny stejně, podobně jako včely se i uvězněné ženy zastavují u sudů, nabírají do dlaní zakalenou dešťovku a pijí.

. . .

Úlice se stále podobají plástvi, ačkoliv jejich sladkost v posledních letech zhořkla.

Z komínů muničky se kouří a vzduch se zakalil popílkem.

Ti, kdo se chtějí podívat do slunce, si museli zvyknout na to, že místo světla mají před očima černo.

$$\frac{1918}{1920}$$

Helena

Helena je počata v radosti a s láskou.

Je čtyřřidvacátého února roku 1920. Okna bytu jsou zvenku pokrytá námrazou, uvnitř se na nich sráží dech. V kuchyni služebná Frída štipuje ponožky. Občas při tom zaslechne tichý hlas nebo smích z ložnice svých zaměstnavatelů. Nevěnuje tomu pozornost, klade steh vedle stehu, v prstech pevně svírá dřevěný hříbek, špičkou jehly proniká tkaninou.

Postel v ložnici jemně vrže. Peter Kurz líbá svoji ženu Anneliese na prsa. Od svatby uplynuly tři roky, a on se stále nemůže nabažit jejího těla. Na knihu rozevřenou na nočním stolku si odložil brýle. Bez nich pokaždé vidí Anneliese pouze jako rozmazanou skvrnu, ruce podobné růžovobílým kaňkám, tmavomodrou kaluž šatů, klubíčko světlých vlasů, které spadají na ramena.

Anneliesino tělo až dosud zůstávalo prázdné. Žádné dítě, ani potracené.

Této noci se to však změní.

Peter vloží do Anneliese část sebe sama a ona lehce vzdychne; služebná ve vedlejší místnosti překousne nit, smotá zašité ponožky a sáhne po dalších.

O půl hodiny později Anneliese, v níž právě vzniká nový život, slyší, jak za sebou Frída zavírá dveře svého pokojíku.

V buňkách, které se v Anneliesině děloze brzy začnou dělit, je od počátku zapsáno úplně všechno, Helenina barva vlasů, struktura pleti, rychlost, jakou jí porostou nehty, počet prstů, znamínko na zádech.

Zvuk jejího smíchu, výška hlasu.

Peter si položí hlavu do důlku pod Anneliesiným ramenem,

ona ho hladí po vlasech a cítí vlhko mezi svýma nohama; cítí vůni svého muže.

V dálce za městem zašteká srnec, liška probíhající úvozem zvíří ocasem poprašek sněhu.

Silný mráz bude Úlice svírat až do rána.

Okenní tabulky zůstanou mléčně bílé, ložnice Kurzových tak připomíná ordinaci, kam nesmí být vidět.

Běla

Červen osmnáctého roku je neobvykle teplý, Johana to cítí na dásních, když odtahuje rty a cení zuby.

V rozkoši zaklání hlavu, zatímco Matěj jí laská klín, a zatne prsty do trávy, jakmile do ní muž chvíli nato vstoupí.

Chci dítě, pomyslí si Johana a vzápětí opravdu počnou Bělu.

. . .

Na svatbu, kterou budou mít za dva dny, dostal Matěj jen krátkou dovolenou, hned po obřadu se musí vrátit na frontu.

Od okamžiku, kdy narukoval, spolu s Johanou nedokážou mluvit jinak než těly.

Matěj kdysi býval šikovný truhlář, jenže válka z něj udělala roztřeseného chlapce. Johana vidí v jeho očích hrůzu, už dlouho v nich není nic jiného, snad ještě prázdnota, myslí si Johana a rukou se dotýká Matějových stehů a pohlaví. Cuká mu koutek pravého oka a Johana mu tam vtiskne polibek; za pár měsíců tím okem proletí kulka, vezme s sebou část Matějova obličej, kus mozku a temenní kost, ale o tom nemá ani jeden z nich tušení; jinak by museli z té hrůzy zešlést.

Po Matějově odjezdu letní horka v Úlicích vysuší řeku.

Johana s pomalu rostoucím břichem a Matějovými dopisy v kapse chodí podél vyschlého koryta na dlouhé procházky. Matěj se v září odmlčí, ona mu však psát nepřestane, vztekle ryje tužkou do papíru, jako by ho svou zuřivostí mohla donutit k odpovědi.

Té se dočká o něco později; těsně před koncem války jí přijde telegram oznamující, že Matěj Lipka padl v boji.

Kromě dubového stolu, stojícího uprostřed kuchyně, a dcery, která se ještě nenarodila, jí po Matějovi nezbude vůbec nic.

. . .

Stůl Matěj vyrobil ještě před svatbou.

Je tak velký, že jeho deska připomíná moře, o němž Johaně kdosi vyprávěl; po Matějově smrti na něj položí tvář a nechá se jím pohltit.

Anežka

S Hanou se Karel Libosad ožení čtrnáct dnů po návratu z války.

Večer po obřadu nerozhodně posedávají v ložnici nad jeho krejčovskou dílnou, mají strach se k sobě přiblížit. Znají se sice od dětství, avšak vklínily se mezi ně roky, kdy byl Karel pryč; během čtyř válečných let se viděli jenom pětkrát, šli se spolu projít podél řeky, do cukrárny a zatancovat si.

Karel se domů vrátil hubený a šlachovitý, Hana by dokonce přísahala, že se na frontě scvrkl, jako by se propadl sám do sebe; kůže mu obaluje kostru a těsně k ní přiléhá, oči žhnou, tělo hoří.

Její svatební šaty visí na ramínku na skříni, Karel v podvlékačkách a rozepnuté košili sedí na druhé straně postele. Ani jeden z nich se neodvažuje udělat první krok. Cítí stud, jako kdyby stále ještě byli dětmi, ale museli se chovat jako dospělí; ona otevře ústa, aby něco řekla, jenže on ji předejde.

Zítra začnu pracovat, pronese vážně.

Hana ví, že před pár dny vzal míry několika zákazníkům, ovšem do látky ještě nestříhl.

Ano, odpoví mu.

Zvedne se, obejde postel a posadí se vedle něj. Položí mu dlaň na ruku. Karel má příjemně teplou kůži, upravené a čisté nehty.

Hana po něm touží.

Líbí se jí, jak je Karel něžný. Po návratu do Úlic jí pořídil andulku. Byla to první věc, kterou udělal, v sobotu šel na trh, koupil modře zbarveného ptáčka a přinesl jí ho v proutěné kleci obalené novinami.

Ted' klec visí u okna, zakrytá šátkem, a oba rozpačitě poslouchají, jak andulka tvrdohlavě klove sépiovou kost.

Touha, která z mladých novomanželů vychází, je ostýchavá a lehoučká; Hana si opatrně lehá a Karel se do ní vklíní, vtéká mezi její stehna a zničehonic si zahanbeně vzpomene na prostitutku, kterou měl ve Francii.

Nikdy o ní Haně neřekne.

Bdí spolu do rána, rozechvělí a šťastní, prozkoumávají svá těla a Hana hladí jizvy, které na jeho těle nachází.

Svatební šaty na skříni potmě vypadají jako světlá skvrna, Karel na ně upírá oči a přemýšlí, jestli ode dneška už bude všechno jen dobré. Jeho opustí noční můry a Hana se určitě stane matkou; zavládne klid, podobný tomu, který zakoušeli, když před lety jako děti běželi po mezi a v obilí zahlédli srnu.

Všechno se promění a zesládne, on povede krejčovskou dílnu a ona mu bude chystat jídlo, s rukama zaprášenýma od mouky bude v míse šlehat vejce a tvaroh.

. . .

Pátého prosince, v předvečer svátku svatého Mikuláše, Karel s Hanou počnou Anežku.

Anežka

Srpnové ráno je horké.

Rosa vydrží v trávě sotva pár chvil, suché okraje cest se drolí, kameny na hřbitově jsou rozpálené.

Hana Libosadová se chystá родit.

Dopoledne ještě stihne připravit svému muži oběd a odnést mu ho do krejčovské dílny. Pak už si kvůli bolestem musí lehnout. Na okně v ložnici bzučí moucha. Hanu to tak rozčiluje, že se nakonec s heknutím zase zvedne a zamáčkne ji utěrkou. Chce si na chvíli zdřímnout, ale při návratu do postele ji silně bodne v podbřišku. Téměř ji to ochromí. Divoce zabouchá botou do podlahy, aby z dílny v přízemí přivolala Karla.

Běž pro bábu, požádá ho.

Božena Weissová odrodila polovinu města. Je hbitá a šikovná.

Zavolala jsi mě brzo, pokárá Hanu, když ji prohlédne. Vstaň!

Nemůžu, zasténá Hana.

Vstaň! zopakuje bába. A udělej mi kafe.

Hana se mátožně plouží kuchyní, zatímco Karel stojí u dveří a kouše si rty. Teprve pozdě odpoledne bába Weissová dovolí, aby si Hana lehla. Karel do ložnice nesmí. Weissová se

nad Hanu naklání, povzbuzuje ji a mačká jí břicho, dokud Hana, tlačící ze všech sil, hlasitě nevykřikne. Vzduch na vteřinu znehybní a vzápětí z Hany s mlasknutím vyjde dítě. Porodní bába ho zvedne do vzduchu a poplácá po zadečku. Novorozenec trošku zakňourá a potom se s vervou rozkřičí, stále ještě připoután k matce pupeční šňůrou, zkroucenou jako hadice.

Je to děvče, řekne Weissová.

. . .

Druhý den ráno se v Praze losuje třídní loterie a Božena Weissová má los, který vyhraje.

Anežka, již den předtím odrodila, jí nejspíš přinesla štěstí. Jede si pro výhru celá vyparáděná, čtyři hodiny prosedí ve vlaku, v rukavičkách a teplém klobouku. Na pokladně na Kozím náměstí předloží tiket a inkasuje tisíc korun, cpe si bankovku do peněženky a v duchu děkuje Anežce Libosadové, která přišla na svět zlatě ochmýřená a se zbytky plodového vaku přilepenými k zádíčkům.

. . .

Anežka mezitím pije matčino mléko, zabalená v čisté plně.

Je z ní cítit zvláštní vůně, pocházející ze skrytého místa uvnitř Hany.

Karel se na svou ženu a dceru dívá s lehkým údivem a vděčností, skoro se jich neodvažuje dotknout, obchází je a zadržuje dech. Opatrně se posadí na okraj postele, lehce se dotkne Haniny tváře a pohladí Anežčinu hlavičku. Kůže dítěte je jemná a vlásky připomínají drahé látky, s nimiž pracoval ještě před válkou, batist a hedvábný šifon.

Přichází večer, v teplém vzduchu je slyšet, jak na nádraží brzdí vlak, kolejnice jiskří, k nebi stoupá kouř z lokomotivy.

Anežka se zavřenýma očima svírá mezi rty matčinu bradavku a do úst jí proudí sladkost.

Běla

Čas se zastavil.

Hodiny přestaly tikat.

Kyvadlo mrtvě visí, unavené ručičky ukazují půl šesté ráno.

Johana Lipková rodí.

Začalo to v noci, bolesti zvolna prostupovaly jejím tělem až ke zmrtnělému srdci.

Už od půlnoci se Johana převrací na posteli a zatíná zuby. Její matka, Božena Weissová, se za svítání vydala k jiné rodící ženě; dřív než dnes večer to nebude, uklidnila Johanu a s nadtou taškou vyšla ze dveří.

Johana leží na posteli, zatíná zuby a sleduje své břicho; to se vlní, jako by v něm zuřila bouře.

Je pětadvacátého března, stromy mají nalité pupeny a rozkvétají mandloně.

Před pár dny se vrátily vlaštovky a strouhy jsou plné vody. Ve vzduchu visí divokost.

Johana se zapře o slamník a vyškrábe se na nohy, myslí při tom na Matěje ležícího v hrobě, na bílé kosti utopené v hlíně.

Přitisknutá ke stěně se plahočí ke kuchyňským hodinám. Má v úmyslu je natáhnout, uvést do pohybu, protože teď, když přichází její a Matějovo dítě na svět, musí čas plynout, pospíchat a hnát se vpřed; musí to být rychlé a naprosto definitivní, žádné další děti nebudou, Johana nechce. Porodí toho pohrobka, nejspíš syna, a její práce bude u konce; mrňavé bijící srdce, ústa lapající po dechu a sáající se po životě, zatímco jejich zploditel hnije v zemi.

Klíček určený k natahování hodin zmizel.

Johana kleje a hltavě pije vodu, potom vyjde na dvorek a do malé zahrady.

Je poledne, odbíjejí kostelní zvony.

Johana zvedne hlavu, rukama si sevře břicho, zanaříká. Bolestí zkoprněla, chce se jí umřít. Posadí se do slehlé trávy pod jabloní a křeče naběrou na síle, valí se přes ni ve vlnách a nakonec ji přimějí, aby si s přivřenýma očima klekla a začala tlačit.

V krátké vteřině odpočinku, kterou si během toho dořeje, zaslechne tikot, kuchyňské hodiny se samy od sebe rozběhly.

Johana zasténá, má chuť tlouct hlavou o zem. Klek jí přestál vyhovovat, měla by se přesunout dovnitř do postele a porodit jako všechny ostatní ženy. Jenže ona si místo toho vztekle dřepne, s roztaženými stehny se přidržuje kmene stromu a opět zuřivě tlačí.

Hlavička dítěte z ní vyklouzne snadno.

Ramínka se vzpouzejí, a tak do sebe Johana na vrcholu bolesti — myslí u toho na Matěje ve Francii — vsune prsty a zlehka kroutí a táhne; dítě poslušně vyjde ven a Johaně se uleví; vzápětí se vyčerpaně položí na zem.

Novorozená holčička se podobá lysé kočce. Je pokrytá mázkem a nespokojeně vříská.

S dítětem přitisknutým k prsům a placentou v náručí se Johana vrátí do domu, v košíku se šitím najde nůžky, podváže děvčátku pupík a stříhne; pak si lehne do postele a koutkem oka mrkne na hodiny.

Neposunuly se ani o minutu, stále ukazují půl šesté, ačkoliv předtím je Johana jasně slyšela tikat.

Ze síně se ozvou kroky. Božena Weissová si s povzdechem zouvá boty, větší kabát a odkládá tašku na lavici.

Johano! zavolá a rozvazuje si šátek.

Vejde do kuchyně, kde si její dcera opírá hlavu o pelest postele.

Mohla bys natáhnout hodiny? požádá ji Johana unaveně.

Božena polkne a zaraženě prohledává kredenc, dokud v plechovém hrnečku nenajde malý klíček.

Dojde k hodinám a jejich ručičky se ochotně rozběhnou; svědomitě odměřují první chvíle Bělina života.

Helena

Bolí to mnohem víc, než Anneliese čekala.

Bolí to, jako by jí mělo puknout tělo.

Verdammt Schmerzen!

Anneliese tlačí ven dítě, syna nebo dceru, anebo možná obojí, snad nějakou příšeru se dvěma hlavami.

Vychází z ní krev a společně s ní se z jejího těla nejspíš brzy vyplaví i vnitřní orgány, srdce, plíce a ledviny, všechno bude pryč a ona zůstane ležet na posteli vykotlaná a polomrtvá.

Mezi jejími stehny dřepí Božena Weissová. Anneliese původně chtěla родit v Plzni, v nemocnici, jenže to nestihla. Ráno začala lehce krvácet a břicho jí ztvrdlo na kámen. Z pohovky v jídelně skoro po čtyřech dolezla do ložnice, kde se svalila na postel. Peter byl v kanceláři a ona zůstala doma jenom se služebnou Frídou, která v kuchyni smažila maso.

Kvapem doběhla pro porodní bábu, která teď nutí Anneliese tlačit, dokud jí nedojdou síly.

Když Weissová vidí, jak je Anneliese vyčerpaná, smiluje se nad ní a v posledních minutách šikovnými prsty rozšíří otvor, z něž má dítě vyjít; zkušeně stlačuje měkké tkáně a táhne, pouští do temnoty světlo.

Díky tomu to jde ráz na ráz, dítě vyklouzne do Boženiny náruče, maličká německá holčička, vlasatá a ochlupená jako

opíčka; Weisssová jí podváže pupík, zavine ji do pleny a podá Anneliese.

Peter dorazí ve chvíli, kdy už zavládl klid. Porodní bába si balí tašku, placenta je bezpečně uložena v novinovém papíře a Frída v koupelně drhne špinavé ložní prádlo.

Venku mírně poprchává. Je konec listopadu, stromy spouštějí mizu hluboko ke kořenům a chystají se na tuhou zimu.

Zatímco Úlice utichají v podzimním večeru, Helena se pokouší dostat ke sladkým kapkám mléka v Anneliesiných prsou.

1926

1940

Běla

Sníh padal celou noc.

Je brzy ráno, hvězdy už stačily vyblednout. Nad lesem se houpe měsíc, u sousedů chraplavě kokrhá kohout. Běla v noční košili, přes kterou si přehodila svetr, postává v zahradě. Po chvíli dojde k plotu, odtáhne uvolněnou pláňku a rozběhne se k lesu. Do sněhové pokrývky se ještě nestihla obtisknout kopýtko srnek, Běliny stopy jsou tu první a jsou skoro neviditelné, ve svých osmi letech je tak lehoučká, že vrstvu sněhu nepromáčkne. Běla utíká s rozpaženýma rukama a cítí, jak se jí plíce plní čerstvým vzduchem. Šťastně zakřičí. Bílá pokrývka její hlas tlumí a větve smrků se zachvějí, když se o ně otře, takže jí sníh v jemné spršce napadá za krk.

V lese si Běla lehne na zem. Dívá se do výřezu oblohy, rámovaného korunami borovic, a teprve když je promočená skrznastrz, vstane a vydá se zpět.

Tiše vklouzne do kuchyně, kde se matka právě probouzí z opileckého snu. Mžourá a zmateně hledá ruku svého zemřelého muže. Na podlaze vedle postele nahmatá láhev, je v ní pár posledních kapek a Johana si je nechá stéct na jazyk, který pak opře o patro. Vychutnává si, jak alkohol přechází do krve, a aspoň na krátký okamžik je šťastná.

. . .

Johana začala pít krátce po porodu.

Pije všechno, co jí přijde pod ruku. Víno, slivovici, rum a anýzovku. Nepohrdne ničím, v čem je kapka alkoholu. Téměř oslepla, když před rokem vypila lahvičku dezinfekce, kterou její matka čistí při porodech rány.

Nejdřív si vydělávala jako uklízečka v lepších domácnostech, jenže svým zákazníkům pravidelně vyprazdňovala láhve,

proto si musela najít jinou práci. Teď si nosí domů prádlo, které úlické prádelny odmítají, a drhne z něj krev, zvratky a stolici; navíc dostává malou penzi po Matějovi.

Od jeho smrti ve francouzských zákopech žijí s Bělou v Boženině domku. Poloprázdné láhve stojí všude podél zdí; když Johana Bělu kojila, Božena jí zakázala pít, a Johana si ten samý den zavázala prsa, aby se mléka zbavila; Božena potom musela celý rok platit kojnou.

. . .

Po oslavě osmých narozenin Božena zapíše Bělu na přípravu k prvnímu svatému přijímání; společně s ní chodí na faru ještě tři dívky a několik chlapců.

Úlický kněz má kulatý obličej a blahobytné břicho. Běla ho nemá ráda, sálá z něj falešný pocit bezpečí. Během výuky sedává na okraji židle a nedokáže odtrhnout pohled od jeho rtů, které jsou tak světlé, že se skoro ztrácejí v okolní kůži. Zarputile odmítá odpovídat na farářovy dotazy, nedokáže vyjmenovat apoštoly ani Ježíšova blahoslavenství, a tím přitáhne jeho pozornost.

Páter je přesvědčený, že tam, kde je neposlušnost, musí být také pokárání, nespouští z Běly oči a škodolibě ji týrá otázkami.

Za kolik stříbrných prodal Jidáš našeho Pána? ptá se a Běla mlčí; i kdyby to věděla, neodpoví, velebníček je jí protivný a je jí jasné, že od něj nemůže čekat nic dobrého.

Kněz se na ni obrací jen proto, aby ji podráždil a pozlobil. Brzy ji na faře začne nechávat o něco déle než ostatní. Aby se tvoje hlavička otevřela, usmívá se a nutí ji nahlas předčítat životopisy svatých.

Máš krásné jméno, stiskne jí jednou předloktí. Víš, co znamená?

Běla se na něj beze slova zadívá. Farář sedí těsně vedle ní a dýchá jí na krk.

Neposkvvrněná, odpoví si sám. Nebo taky Čistá. *Purissima*.
Mrkne na ni.

Jsi čistá?

Běla mlčí. On ji pohladí po vlasech.

Můžeš jít, řekne laskavě.

Při dalších setkáních kolem Běly krouží jako dravec. Nechce ji polekat. Ví, že její matka pije, a je si jistý, že to Bělu muselo poznamenat. Pravděpodobně je prostoduchá, když skoro nemluví. Možná by ani neměla přistoupit ke stolu Páně, bude stejně slabomyslná jako ti nešťastníci, které v Praze zavírají do ústavů; mysl má určitě chatrnou jako pavučinku, kdoví jestli vůbec chápe, co jí na katechezi vykládá.

Opatrně se Běla dotýká, občas jí sevře rameno nebo jí špičkami prstů sklouzne po krku. Přitahuje ho, chtěl by ji rozlousknout jako lasturu. Nemá se za co stydět, vždyť nedělá nic špatného, jen by jí chtěl být nablízku, tomu nevinnému dítěti, koneckonců je jeho povinností ji chránit a vést.

Když dva týdny před Běliným prvním svatým přijímáním zase zůstanou v místnosti sami, ztěžka se spustí na kolena a s heknutím přidřepne k Bělině židli.

Zdáš se mi neklidná, proneše. Děje se něco?

Běla na něj zírá.

Nejsi nemocná?

Běla zavrtí hlavou a chce se zvednout, kněz ji však zatlačí zpět do židle.

Jsi bledá, prohlásí starostlivě. Mohla bys omdlít. Musím si poslechnout tvoje srdce.

Hbitě jí přitiskne hlavu na prsa a zafuní. Běla chvilku civí na pěšinku v jeho vlasech. Vzápětí se skloní a zakousne se mu do ucha. Zaslechne, jak praská chrupavka, a na jazyk jí vytryskne krev.

Farář vyjekne a zmítá sebou jako ryba vytažená na břeh. Snaží se ji od sebe odstrčit, jenže Běla má sílu, odmalička

tahá opilou Johanu do postele a zvedá ji z kuchyňské podlahy, takže faráře jen tak nepustí, dokonce trhne hlavou jako skutečná malá šelma a kněz zavyje; Pusť mě, zakvílí a hned nato jeho ucho povolí. Běla má najednou v zubech krvavý lalůček, a zatímco ho rozžvýkaný plive na zem, kněz s rukou přitisknutou k ráně hlasitě vyje.

. . .

O čtrnáct dní později, v kostele, má farář na uchu obvaz, bambuli tak velkou, jako by mu tam rašila druhá hlava.

V ruce drží patěnu s hostiemi a k Běle se přibližuje s respektem. V prstech jí podává hostii a lehce se při tom chvěje. Skoro se jí nestrefí do úst a bleskurychle ruku odtáhne, asi ze strachu, že by ho mohla kousnout ještě do prstů.

Prý se mu na uchu udělal vřídek, poznamenaná Bělina babička cestou domů. Snad to není nic nakažlivého.

Běla si z vlasů sundá květinový věneček, ještě půjdou k fotografovi, aby ji zvěčnil se zapálenou svíčkou a několika svatými obrázky, které dnes dostala.

Po týdnu si v ateliéru na náměstí fotografii vyzvednou. Běla se na obrázku usmívá a maličko cení zoubky; Jako lasička, zhodnotí pobaveně Božena a zamíří s Bělou do cukrárny.

Zmrzlina chutná mnohem lépe než farářovo ucho.

. . .

V deseti letech vezme babička Bělu poprvé k porodu.

Dítě je přetočené, sdělí jí, když za svítání spěchají spícími uličkami města. Mohlo by se udusit. Chci, abys mi s ním pomohla.

Jak?

Ukážu ti to.

Manželka úlického poštmistra nařiká v posteli. Ještě nikdy nerodila a polekaně se Bělina babičky vyptává, co

přesně má dělat, jako kdyby potřebovala vyřešit složitou hádanku.

Babička s Bělou si roztokem jódu vydrhnou ruce. Pak si Božena dřepne k vyděšené ženě a položí jí dlaně na břicho. Gestem přivolá Bělu a vysvětlí jí, jak si uvnitř rodící ženy počínat.

Potřebuješ nahmatat nohy a krk dítěte, řekne. Ten je nejdůležitější. Osaháš ho. Nesmí kolem něj být omotaná pupeční šňůra. Kdyby náhodou byla, strčíš pod ni prst a uvolníš ji. Víc po tobě nechci.

Běla se snaží zapamatovat si každé slovo.

Babička jemně navede Bělinu ruku mezi ženina stehna. Běla se na vteřinu zarazí, nadechne se a potom se ostýchavě pustí dál, do tmavé a vlhké hloubky. Překonává měkké, nateklé záhyby, hlavu si položí na ženino vyklenuté břicho.

Během chvilky najde všechno, o čem babička mluvila, nožičky zkřížené přes sebe, bříško, ze kterého vede silné vlákno pupečníku, a krk, díkybohu volný. Plod je drobný a Běla jemně osahává jeho nos, rty a mokré, spleené vlásy.

Zachytí babiččin zvědavý pohled a kývne na ni. Božena se zatváří spokojeně a Bělu vystřídá.

Poštmistrová vyjekne a na břicho se jí udělá hrbol. Žena začne tlačit a Boženě stačí čtyři jemné pohyby, aby děťátko, otočené nohama napřed, vyprostila ven; stvoření, kterého se Běla dotýkala ve tmě, najednou pláče babičce v náručí.

. . .

Škola, kterou Běla navštěvuje, sousedí s německou Volksschule.

Když jsou němečtí žáci venku, jejich hlasy pronikají dovnitř Běliny třídy a Běla si brzy všimne, že jedna z dívek při tělocviku vyniká. Jmenuje se Helena Kurzová a Běla ji často pozoruje oknem. Helena je rychlá a rázná.

Zkušenost Běle napovídá, že všechno, co je rychlé, může být nebezpečné.

Rychle letící kulka, která v zákopu zabila Bělina otce, byla nebezpečná.

Překotný porod, trhající tkáň, je nebezpečný, protože vyvolává silné krvácení.

Helena na hřišti má míč a utíká s ním pryč, ostatní se ji snaží dohnat, ale je to jako zkoušet chytit vítr.

Běla to uchváceně sleduje z okna, u kterého stojí její lavice.

Připadá jí, že Helena se musela vyloupnout z matčina těla už hotová, plná síly a připravená chopit se příležitosti, marně u ní pátrá po nějaké zranitelnosti, po prasklině; dívá se, jak Heleniny nohy kmitají trávou, přeskakují obrubník, a napadá ji, že na Helenině těle není nic, zač by se dala uchopit — uchopit a trhnout.

Anežka

Anežka má od narození skvěle vyvinutý čich; okolní vůně jí postupně procházejí nosem a ústy, lepší se na patro, pronikají do hrdla, rozlévají se břichem.

Vůni látek cítí už zdálky. Ještě předtím, než otec vezme do ruky štůček bavlněného plátna, které má léta uskladněné v dílně, Anežka zavětrí.

Bylo moc dlouho složené, upozorní Karla. Rozpadne se.

Má pravdu. Jakmile otec plátno rozmotá, začne se trhat; zřejmě bylo utkané z nekvalitní příze.

Anežka je pro Karla záhadou. Má v sobě všechny předpoklady pro to, aby byla dobrá krejčová. Po jejím narození přišla další dcera, Ida, ale ta se dílně vyhýbá. On sám Anežku v osmi letech posadil k singrovce. Spojení jejího drobného

těla a kovového stroje ho ohromilo. Anežka je pro práci v dílně jako stvořená. Dýchá společně s kmitající jehlou, šlapadlem neústupně pohání litinové kolo a celá její divokost je nasměrována do pohybu cívek a hřidelí.

Dceřiny pohyby jsou přesně zacílené, nůžky bere do ruky s jistotou, náruživě olizuje krůpěj krve z ukazováčku, který si při práci poraní.

Den za dnem Karel Libosad s úžasem sleduje, jak vášnivě se Anežka sklání nad pracovní deskou. Singrovka ožila novou energií a Karlovi je jasné, že Anežka se na ni napojila srdcem. Neurčitým způsobem ho to vyděsí, možná by něčemu takovému neměl být přítomen; je to stejné, jako by zíral knězi pod ruce přesně v okamžiku, kdy u oltáře proměňuje chleba ve svátost.

Jde se do chodby vydýchat a skrz dveře stále slyší *ťuk ťuk ťuk* mašiny a do toho Anežčin zpěv. Karel zavře oči a prostoupí ho štěstí. Po návratu do dílny vidí, jak se Anežce pod rukama valí záplava tkaniny, je to jako řeka, Anežka ji přidržuje na okraji, usměrňuje a ve tváři nemá žádnou pochybnost; je to přirozené, opojné a naplňující, jako by to byl ptačí zpěv.

Mechanický podavač šicího stroje sune látku kupředu, oknem do dílny dopadá spousta světla a venku mrzne tak čistě, až sklo v okenním rámu lehoučce zapraská, jako když se rozlouskne skořápka ořechu.

. . .

Ve škole Anežka nemá mnoho přátel.

Ostatní jako by tušili, že je něčím zvláštní. Nic je k ní nevábí a ani ona společnost ostatních dětí nevyhledává. Většinou tedy zůstává sama, čte si nebo kreslí, vlnovky a kruhy, stříhy, které by ráda přenesla na látku. V žádném předmětu nijak zvlášť nevyniká, snad s výjimkou tělocviku. Kdykoliv Anežka

běží, připomíná jehlu pronikající látkou, pohybuje se svižně a úsporně, šetří síly a do závěrečného sprintu dává všechno, probíhá cílovou rovinkou jako blesk.

Brzy se díky tomu seznámí s Helenou Kurzovou. Nejprve se potkávají před školou, protože obě budovy stojí vedle sebe. Povídají si spolu, občas česky, občas německy. Nic proti sobě nemají a Anežka cítí Heleninu vůni, svěží a přátelskou. Jakmile se ovšem ukáže, že Helena je taky dobrá atletka, začnou spolu soupeřit.

Učitel, který vede hodiny tělesné výchovy, vsadí jako zrnko písku do perlorodky do Anežky nepřátelství. Nad Helenou je třeba zvítězit, a to ve všech disciplínách. Anežka chodí cvičit do Sokola, Helena do tělocvičného spolku k turnerům. A Helenu je nutné zadupat do země, protože učitel je vlastenec a Němci se mu protíví.

Anežku tyhle věci nezajímají, ale chápe, že je dobré nad Helenou zvítězit. Helena bojuje stejně urputně jako ona a ručičky vah se ke zlosti českého učitele přiklánějí tu na jednu, tu na druhou stranu a není možné rozhodnout, která z dívek je lepší; na stupních vítězů se často střídají.

Jednoho dne Anežka znovu zachytí Heleninu vůni a uvědomí si, že se změnila. Potkaly se před školou a Helena neklidně přešlapuje z nohy na nohu, zatímco mluví o nadcházejících závodech. Její pach je dravý a nenasytný, připomíná vůni studené, deštěm omyté skály.

Anežka pochopí, že už to není tatáž Helena jako před pár měsíci nebo před rokem.

Ve škole zamíří rovnou do umývárny, postaví se k zrcadlu a zhluboka se nadechne. Překvapí ji, že také její vlastní vůně je úplně jiná; obsahuje v sobě dychtivost a vztek a kromě touhy vyhrát i touhu zničit, jako by s sebou to radostné a šťastné muselo zároveň vléct bolest.

Zaráží ji, že věci nejsou tak jednoduché, jak si myslela.

V dalším závodě jí při běhu div neprasknou plíce, a přesto vyhraje Helena.

Anežka doběhne jako druhá, a když s Helenou vyskočí na stupínek, aby převzaly medaile, přivře oči; teď vyhrála Helena, a příště to bude ona, věci se mění.

. . .

Do lavice k Běle Lipkové se Anežka posadí náhodou, hned první školní den, a okamžitě nenápadně nasaje nosem vzduch.

Ty mě očicháváš? zamračí se Běla.

Anežka zrudne, doufala, že si toho Běla nevšimne.

Proč to děláš? zajímá se podezíravě její sousedka.

Anežka pokrčí rameny. Běla potřeše hlavou a odsune se z její blízkosti. Po očku Anežku pozoruje a po chvíli do ní šťouchne loktem.

Co ze mě cítíš?

Nic.

Běla se k ní napjatě nakloní.

Nelži!

Působí bojovně. Vypadá to, jako by na Anežčině odpovědi měl záviset její osud.

Anežka se nadechne.

Voníš kůrou a mechem, řekne. A houbami.

Kromě toho cítí také pach zkyslého vína a krve, ale o tom raději pomlčí.

Běla se usměje, napětí povolí.

Ráno jsem byla v lese, vysvětlí smířlivě.

Uzavrou nejprve smír a posléze přátelství. Bok po boku projdou pěti ročníky obecné školy, Běla potom nastoupí do měšťanky a Anežka se запиše na odbornou krejčovskou školu v Plzni.

Helena zmizí Anežce z očí společně se školní budovou, kterou ve dvanácti letech opustí.

Uchová si však vzpomínku na Heleninu vůni, uzavře ji v sobě, ačkoliv vlastně nechce, jako nějaké zahanbující tajemství, které se občas nezřetelně připomíná.

Helena

Budeš mít sestřičku, slibuje matka několikrát do roka Heleně.

Vždycky mluví o sestřičce, nikdy o chlapci.

Anneliese touží po dalších dětech. Těhotenství však dokáže udržet sotva měsíc nebo dva, pak plod se stejnou vervou, s jakou ho počne, opět potratí.

Nejnadějněji to vypadá v roce 1926, kdy Anneliese nosí dítě celých sedm měsíců. Když jí Helena pohladí břicho, sourozenec plující uvnitř ji kopne do dlaně a Helena se stáhne. Zaraženě si jde sednout ke kamnům, kde Frída škrábe brambory.

Dítě se narodí příliš brzy, ani nestihnou zavolat porodní bábu. Na rozdíl od matčiných slibů je to maličký růžový chlapeček, který se rozmrzele kroutí Anneliese v náručí, holý a pokrytý blánami.

Helena ode dveří ložnice pozoruje, jak se ho matka ze všech sil snaží udržet při životě. Vypadá to, jako by cvičila gymnastiku s mrňavým, neohebným psíkem. Tvrdohlavě chlapci masíruje hrudníček, zvedá ho nad hlavu a třese s ním, přitahuje mu kolínka k břichu, dýchá mu do úst. Chlapeček zemře se sotva slyšitelným zapištěním, skoro to působí, jako by se mu ulevilo.

Teprve Božena Weisová to řekne Anneliese jasně.

Měla byste s tím přestat, zamračí se a rozladěně ji prohlíží po dalším nezdařeném těhotenství. Tenhle vnitřek už žádné dítě nedonosí.

Anneliese trvá dlouho, než se s tím smíří. Nakonec se však rozhodne, že když nemůže mít další děti, stane se aspoň dokonalou matkou již narozené dceři. Jako by jí náhle spadly šupiny z očí, je veselá a divoká, tančí s Helenou po kuchyni, v zimě s ní staví sněhovou pevnost a v létě chodí na túry.

Helena nejprve neví, co si s tou novou maminkou počít, ale rychle si zvykne, je milovaná a opečovávaná, všichni nenarození konkurenti jsou zapomenuti a ona si plnými doušky užívá matčiny pozornosti.

Anneliesino srdce se den za dnem plní láskou a plíce se nadýmají vzduchem; projíždějí se s Helenou na bicyklu a hlasitě si prozpěvují německé písničky, aby vzápětí Helena měla sólo s českými, které ji naučila Frída; vztyčí se na pedálech a vyřvává na celé kolo, společně s Anneliese se ženou kolem rybníka, po lesních cestách a do sousední vesnice, kde si na zahrádce hospody dají párek a limonádu.

Helenin otec tomu šťastně přihlíží. V bance, kde pracuje, povýšil, je teď ředitelem oddělení a má velkou světlou kancelář, do které dceru občas bere. Helena návštěvy u otce miluje, vždy se uvelebí u jeho stolu, přerovnává mu papíry, do krabičky naskládá svorky na papír, odtrhne špinavý piják a dohlédne na to, aby v kalamári nechyběl inkoust.

. . .

Do německé Volksschule nastoupí Helena v šesti letech.

Snadno zapadne mezi ostatní děti, působí vesele a nekonfliktně. Jejím třídním učitelem je zapálený sportovec a Helenu si vyhlédne hned na začátku školního roku, protože její dlouhé nohy, lehký trup a solidní osvalení slibují dobré vlohy pro atletiku.

Helena tak začne pod jeho dohledem běhat a Anneliese ji po krátkém přemlouvání nechá zapsat do atletického klubu k turnerům.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy **Úlice**.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.